

WOJCIECH JERZY HAS - reżyser filmowy, scenarzysta, pedagog; urodzony 1 kwietnia 1925 roku w Krakowie. Dorastanie w atmosferze międzywojennego Krakowa, miasta o bogatych tradycjach artystycznych, ukształtowało jego wrażliwość estetyczną i zamiłowanie do sztuki. Okres II wojny światowej spędził w rodzinnym mieście, kontynuując edukację w krakowskiej Szkole Handlowej, a następnie w Szkole Przemysłu Artystycznego na Wydziale Grafiki. Po zakończeniu wojny, w latach 1945–1946 studiował na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, w pracowni prof. Eugeniusza Eibischa. Równolegle był słuchaczem Kursu Przysposobienia Filmowego, który ukończył w 1946 roku. Rok później rozpoczął studia na wydziale reżyserii nowo powstałej Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej w Łodzi.

Karierę zawodową rozpoczął w latach 50. w Wytwórni Filmów Dokumentalnych w Warszawie, realizując filmy dokumentalne i oświatowe. Jego debiut fabularny, *Pętla* (1957), ekranizacja oparta na opowiadaniu Marka Hłaski, zapowiadał charakterystyczny styl reżysera - psychologiczną głębię oraz zainteresowanie losem jednostki uwikłanej w dramatyczne okoliczności. Film wyróżniał się precyzyjną konstrukcją dramaturgiczną i nowatorskim podejściem do narracji. Kolejne filmy W. Hasa konsekwentnie budowały jego pozycję jako jednego z najwybitniejszych polskich reżyserów kina autorskiego. W tym samym roku powstały *Pożegnania* – psychologiczny melodramat według scenariusza Stanisława Dygata, autora literackiego pierwowzoru. W 1960 roku W. Has po raz pierwszy samodzielnie przygotował scenariusz, adaptując powieść Zbigniewa Uniłowskiego *Wspólny pokój*. Film ten, będący studium samotności i alienacji, cechował się innowacyjnym podejściem do struktury narracyjnej i czasu ekranowego. Kolejne produkcje, takie jak *Rozstania* (1960), *Złoto* (1962) oraz *Jak być kochaną* (1963), umacniały pozycję reżysera jako jednego z czołowych twórców polskiego kina autorskiego. Szczególnie *Jak być kochaną*, opowiadający historię aktorki ukrywającej ukochanego w czasie wojny, przyniósł reżyserowi międzynarodowe uznanie i liczne nagrody.

Przełomem w twórczości W. Hasa był *Rękopis znaleziony w Saragossie* (1965) - monumentalna adaptacja powieści Jana Potockiego, uznana za jedno z najważniejszych osiągnięć światowego kina. Film zachwycał barokową formą, szkatułkową konstrukcją narracyjną oraz intelektualną grą z konwencjami. Kolejna adaptacja literacka – *Lalka* (1968) według Bolesława Prusa, była wizualnie wyrafinowanym obrazem XIX-wiecznej Warszawy, ukazującym głębię psychologiczną postaci i społeczne tło epoki. W latach 70. Has kontynuował swoją artystyczną drogę realizując *Sanatorium pod Klepsydrą* (1974), adaptację prozy Bruno Schulza. Film ten, pełen surrealistycznych obrazów i metafor, stanowił poetycką podróż w głąb pamięci, snu i żydowskiej tradycji. Artysta stworzył na ekranie niezwykłą atmosferę galicyjskiego miasteczka, w którym czas płynie inaczej, a rzeczywistość miesza się z fantazją. *Sanatorium...*, uznawane jest za jedno z najwybitniejszych osiągnięć polskiego kina, zdobyło Nagrodę Jury na Festiwalu Filmowym w Cannes.

W późniejszych latach powstały m.in. *Pismak* (1984) czy *Osobisty pamiętnik grzesznika przez niego samego spisany* (1985) choć mniej znane, zachowały charakterystyczny dla reżysera styl i tematykę: złożoną narrację, filozoficzną refleksję oraz wizualne wyrafinowanie.

Wojciech Has przez wiele lat związany był z Państwową Wyższą Szkołą Filmową w Łodzi, gdzie jako wykładowca Wydziału Reżyserii kształcił kolejne pokolenia filmowców. W latach 1989–1990 pełnił funkcję dziekana, a w latach 1990-1996 - rektora uczelni. Kierował również Studium Indeks, działającym przy łódzkiej szkole filmowej. Za swoją twórczość otrzymał liczne nagrody i wyróżnienia, w tym Złotą Kaczkę za całokształt pracy artystycznej.

Wojciech Jerzy Has zmarł 3 października 2000 roku w Łodzi. Pozostawił po sobie stosunkowo niewielką, lecz spójną i artystycznie wyrafinowaną filmografię, która zapewniła mu miejsce wśród najważniejszych twórców kina autorskiego zarówno w Polsce, jak i na arenie międzynarodowej.

FILMOGRAFIA

FILMY DOKUMENTALNE

- 1947:** Ulica Brzozowa - scenariusz, reżyseria (razem ze St. Różewiczem)
1949: Parowóz PT 47 - reżyseria
1950: Moje miasto - reżyseria
1950: Pierwszy plon - scenariusz, reżyseria (razem z J. Żelaznym)
1951: Mechanizacja robót ziemnych - reżyseria
1951: Scentralizowana kontrola przebiegu produkcji – reżyseria (scen. A. Sigalin, J. Browkin, B. Staszewska)
1952: Harcerze na zlocie, film oświatowy – reżyseria (scen. St. Urbanowicz)
1952: Karmik Jankowy - reżyseria
1952: Zielarze z Kamiennej Doliny - scenariusz, reżyseria
1953: Przegląd Kulturalny – reżyseria (scen. W. J. Has, J. Pawłowski, A. Kietpiński)
1955: Nasz zespół – reżyseria (scen. Z. Chyliński)

FILMY FABULARNE

- 1947:** Harmonia, film krótkometrażowy (nierozpowszechniony) - scenariusz, reżyseria
1957: Pętla – reżyseria (scen. M. Hłasko, W. J. Has)
1958: Pożegnania – reżyseria (scen. St. Dygat, W. J. Has)
1959: Wspólny pokój - scenariusz, reżyseria
1960: Rozstanie - reżyseria, scenopis (scen. J. Żylińska)
1961: Złoto – reżyseria (scen. B. Czeszko)
1962: Jak być kochaną – reżyseria (scen. K. Brandys)
1964: Rękopis znaleziony w Saragossie – reżyseria (scen. T. Kwiatkowski)
1966: Szyfry – reżyseria (scen. A. Kijowski)
1968: Lalka - scenariusz, reżyseria
1973: Sanatorium pod Klepsydrą - scenariusz, reżyseria
1982: Nieciekawa historia - scenariusz, reżyseria
1984: Pismak – reżyseria (scen. W. Terlecki)
1985: Osobisty pamiętnik grzesznika przez niego samego spisany – reżyseria (scen. M. Komar)
1988: Niezwykła podróż Baltazara Kobera - scenariusz, dialogi, reżyseria

NAGRODY INDYWIDUALNE

1959

POŻEGNANIA

Locarno (Międzynarodowy Festiwal Filmowy) - nagroda FIPRESCI

1963

JAK BYĆ KOCHANĄ

Złota Kaczka przyznawana przez pismo "Film" w kategorii najlepszy film polski

San Francisco (MFF) "Złote Wrota" - Nagroda dla najlepszego filmu festiwalu

Edynburg (Międzynarodowy Festiwal Filmowy) i Cork (Międzynarodowy Festiwal Filmowy) - dyplom

1964

JAK BYĆ KOCHANĄ

Bejrut (MFF) - nagroda FIPRESCI

1965

RĘKOPIS ZNALEZIONY W SARAGOSSIE

San Sebastian (MFF) - nagroda CIDALC i Złote Pióro (nagroda Klubu Dziennikarzy Zagranicznych)

Edynburg (Międzynarodowy Festiwal Filmowy) - wyróżnienie

1969

RĘKOPIS ZNALEZIONY W SARAGOSSIE

Sitges (MFF Fantastycznych i Grozy) - medal specjalny

1969

LALKA

Panama (MFF) - Wielka Nagroda

1971

RĘKOPIS ZNALEZIONY W SARAGOSSIE

Nagroda Krytyki Hiszpańskiej

1973

SANATORIUM POD KLEPSYDRĄ

Cannes (Międzynarodowy Festiwal Filmowy) - Nagroda Jury

1974

SANATORIUM POD KLEPSYDRĄ

Triest (MFF Fantastycznych) - Złoty Asteroid

2006

RĘKOPIS ZNALEZIONY W SARAGOSSIE

Złota Kaczka - nagroda "Film 60-lecia"; przyznana z okazji 60-lecia miesięcznika "Film"